

Virtograd u školskoj knjižnici

Rajić, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:353790>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-01**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

BIBLIOTEKARSTVO, IZVANREDNI

Ak. god. 2023./2024.

Ines Rajić

VIRTOGRAD U ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI

Diplomski rad

Mentor: prof. dr.sc. Nives Mikelić Preradović

Zagreb, rujan 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenom i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. ULOGA ŠKOLSKE KNJIŽNICE	2
3. VIRTOGRAD PROGRAM.....	4
3.1. TEORIJA VIŠESTRUKIH INTELIGENCIJA.....	5
3.2. Međupredmetna tema Učiti kako učiti i Virtograd	6
3.2.1. Prva domena – primjena strategija učenja i upravljanje informacijama	8
3.2.2. Druga domena – upravljanje svojim učenjem.....	9
3.2.3. Treća domena – upravljanje emocijama i motivacijom u učenju.....	10
3.2.4. Četvrta domena – stvaranje okružja za učenje.....	11
3.3. VIRTOGRAD KAO IZVANNASTAVNA AKTIVNOST.....	12
3.4. VIRTOGRAD METODOLOGIJA U RADU ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA.....	18
3.4.1. Virtograd metodologija školskog knjižničara u nastavi Hrvatskog jezika.....	20
4. ZAKLJUČAK.....	25
5. LITERATURA.....	26

1. UVOD

Virtograd je inovativni koncept koji pomaže djetetu da otkrije sebe i svoj potencijal, omogućuje mu otkrivanje svijeta oko sebe i u sebi te je primjenjiv od vrtićke do osnovnoškolske dobi. On se kao program može primjenjivati u svim nastavnim predmetima i međupredmetnim temama, a temelji se na CliftonStrengths, višestrukim inteligencijama Howarda Gardnera, temperamentu, interesima, ulogama i motivatorima. U ovom će radu biti povezan s međupredmetnom temom Učiti kako učiti i školskom knjižnicom kao važnom sastavnicom školske zajednice. S obzirom na to da međupredmetna teme Učiti kako učiti donosi niz kompetencija koje omogućuju cjeloživotno učenje, a uzima u obzir različitost učenika i individualan pristup, program Virtograd može nadopuniti kurikulum svojim strategijama i pristupom. Školska knjižnica kao mjesto promicanja i unaprjeđivanja svih oblika odgojno-obrazovnog rada nudi veliki niz mogućnosti suradnje s učiteljima i nastavnicima. Ima važnu ulogu u odgojno-obrazovnom području učenika te se Virtograd može primijeniti u radu školske knjižnice. U radu će se prikazati domene međupredmetne teme Učiti kako učiti primjenom višestrukih inteligencija, plan i program Virtograda i primjeri obrade lektirnih djela u školskoj knjižnici.

2. ULOGA ŠKOLSKE KNJIŽNICE

Hrvatsko knjižnično vijeće u skladu s IFLA-inim i UNESCO-ovim Smjernicama izradilo je Standard za školske knjižnice. U njemu su, osim materijalne opremljenosti i potrebne stručne spreme školskog knjižničara, navedene zadaće koje treba ispuniti svaka školska knjižnica:

- promicanje i unaprjeđivanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada
- stvaranje uvjeta za učenje
- mogućnost prilagodbe različitim oblicima učenja i očekivanjima sudionika u procesu učenja
- pomoć učenicima u učenju, poticanje istraživačkog duha i osobnog prosuđivanja
- poticanje odgoja za demokraciju
- razvijanje svijesti o vrijednostima nacionalne kulture, posebno jezika, umjetnosti i znanosti te vrijednosti multikulturalnosti
- stvaranje uvjeta za interdisciplinarni pristup nastavi i
- poticanje duhovnog ozračja škole.

Školske knjižnice su prema tome „dodatno” mjesto za učenje, promicanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada te mjesto interdisciplinarnog pristupa nastavi. S obzirom na stalne povijesne promjene školskih standarda i programa, mijenjala se i uloga školske knjižnice. Školske knjižnice, uz tradicionalne uloge, danas trebaju biti mjesto inovativnosti, razvoja ideja za školu te centralno mjesto podrške učiteljima i učenicima.

Učenici školske knjižnice drugačiji su korisnici od ostalih vrsta knjižnica, oni su dio škole te nisu prirodno aktivni članovi školske knjižnice i potrebno ih je učiniti aktivnim i iskusnim korisnicima. Današnji problem u educiranju je kako formirati učenike koji razumiju, prerađuju, sistematiziraju i koriste informacije. U tome ključnu ulogu ima škola i školski knjižničar, uz suradnju šireg okruženja.

Važna uloga školske knjižnice je u poučavanju informacijske pismenosti, a prednost je što se korisnicima može pristupiti individualno i u manjim skupinama. Učenike treba osposobljavati za proučavanje, pretraživanje, vrednovanje, prezentiranje i uporabu informacija. Ne očekuje

se od njih samo pronalaženje informacija na različitim izvorima nego i kritičko prosuđivanje prilikom upotrebe istih.

Uz razvijanje čitalačke i informacijske pismenosti, školski knjižničar je pedagoški stručnjak s dobrim poznavanjem didaktike i metodike. Uz to, on bi trebao imati znanja iz raznih nastavnih područja specifičnih za školu. Djelatnost školske knjižnice je neposredan odgojno-obrazovni rad koji mu omogućuje da s učenicima radi, kreira i provodi različite sadržaje i aktivnosti. Dobar školski knjižničar posjeduje mnoge vještine i sposobnosti kao što su vizija za organizaciju, upravljanje programom, procjena informacijskih potreba organizacije, komunikacija i razvoj osoblja¹.

Te kompetencije odražavaju višestruku ulogu školskog knjižničara i ističu važnost vodstva, integracije tehnologije, komunikacije te sposobnosti zadovoljavanja raznolikih informacijskih potreba školske zajednice. Kao školski lideri, školski knjižničari trebaju obuhvatiti cjelokupni kurikulum; pružati koordinaciju, podršku i vođenje u području tehnologije na razini škole, identificirajući snage i resurse te ostajući informirani na razini škole i šire. Promjena koja je potrebna je stvaranje knjižničara koji su edukacijski lideri, agenti promjene u kurikulumu i obrazovnom procesu te partneri kako na lokalnoj školskoj razini, tako i u širem globalnom zajedništvu.²

3. VIRTOGRAD PROGRAM

Ciljevi Virtograda su pomoći djetetu da otkrije sebe, svoj potencijal, talente, omogućiti mu upoznavanje svijeta i sebe u tom svijetu, potaknuti ga na stvaralaštvo, razvoj, kreativnost te graditi vrline i navike koje će mu biti alati u ostvarivanju vlastitog potencijala. Program u svoj rad aktivno uključuje roditelje, učitelje i stručne suradnike kako bi oni bili ti koji će promatrati, razumjeti, pratiti i poticati razvoj djece u onom smjeru koji je za njih najbolji. Cilj

¹ Odasso, P. (2007) The Social Inclusion Function of the School Library, *School Libraries Worldwide*, Vol. 13 (2), str. 18-31

²Dotson, K. B., Jones, J. L. (2011) Librarians and leadership: The change we seek. *School Libraries Worldwide*, 12 (2), str. 78-85

Virtograda je „odgojiti i školovati autentične, karakterne pojedince, koji koristeći svoje talente, radeći posao koji vole doprinose našem društvu i mijenjaju svijet nabolje.“³

Djeca u predškolskoj i ranoj školskoj dobi istražuju sebe, svoje mogućnosti i svijet. Rijetka djeca imaju iznimno izražene talente u toj dobi stoga je za djecu te dobi važno da se uključuju u različite vrste aktivnosti te ih pratiti u koje aktivnosti se uključuju s veseljem i što svladavaju s lakoćom, bez obzira na rezultate koje postižu. Djeci je važno omogućiti aktivnosti i materijale koji su im potrebni. Bitno je da su aktivnosti i sadržaji djeci zabavni i zanimljivi jer ona najviše uče kroz igru i pozitivnu atmosferu.

Škola ima važnu ulogu u ostvarenju punog potencijala djeteta jer mu omogućuje usvajanja znanja i vještina. Školski sustav kao takav nudi znanja i vještine, ali nema konkretne alate prepoznavanja osobnosti i potencijala djece. Mnoga djeca imaju velike količine znanja, odlične ocjene, razvijene vještine i mnoge interese, ali ne znaju prepoznati što ih raduje, tko su, što žele i u kojim aktivnostima uživaju i lako obavljaju. Djeca često upisuju škole prema preporuci roditelja, učitelja, prijatelja jer sami ne mogu odlučiti što je za njih najbolje. Primjenom Virtograda u školama nastoji se upotpuniti školski sustav kako bi se na kraju osnovnoškolskog obrazovanja dijete moglo odlučiti za školu koju želi i u kojoj se može dalje ostvarivati jer poznaje sebe i svoj potencijal. Virtograd ne radi na ostvarenju vrhunskih rezultata nego na pronalaženju talenata, njihovom razvijanju i korištenju.

Virtogradska metodologija može se uklopiti u Nastavni plan i program osnovne škole te time i u plan rada školske knjižnice. Njegova je provedba provediva u svakoj nastavnoj jedinici i u sklopu svakog nastavnog predmeta. O tome će biti riječ kasnije u radu.

Virtograd je u svoj rad objedinio teoriju višestrukih inteligencija, CliftonStrengths, interesna područja, uloge, motivatore i temperamente. Sve zajedno čine pojedinca takvim kakav je. Uz te suvremene teorije želi se pomoći pojedincima da se razvijaju u skladu sa svojim potencijalom. Projekt je osnovan uz podršku Ministarstva odgoja i obrazovanja te je uz pomoć učitelja i stručnih suradnika prisutan u školama diljem Hrvatske. U program uključuje roditelje i nudi edukacije roditeljima kako bi oni znali pratiti i prepoznati talente i interese djece.

³Zgrabljić, I., Križanić, R., Koren M. (2017) Priručnik za primjenu projekta „Virtograd“ u razrednoj nastavi. Zagreb: Put do uspjeha, str. 33

3. 1. Teorija višestrukih inteligencija

„Razlike među nama proizlaze iz različitih kombinacija inteligencija. Ako to prepoznamo, mislim da ćemo moći iznaći prikladniji način rješavanja mnogih problema s kojima se susrećemo u svijetu⁴ navodi Gardner. Ključno je prepoznavati osobni potencijal učenika kao temeljno polazište za primjenu strategija učenja. Tradicionalne metode rada bile su takve da se svim učenicima pristupa na jednak način, na isti ih se način podučava, isti se rezultati očekuju od svakog od njih te su svi imali isti kriterij procjene postignuća, znanja i vještina. Teorija višestrukih inteligencija pobija stari način razmišljanja da postoji jedna „inteligencija“ koja se prikazuje kao kvocijent inteligencije (IQ). Gardner 1983. u knjizi *Frames of mind* razvija teoriju o postojanju sedam vrsta inteligencija: lingvistička, logičko-matematička, prostorna, tjelesno-kinestetička, glazbena, interpersonalna i intrapersonalna. Kasnija istraživanja donose novu inteligenciju, prirodoslovnu.

Lingvistička inteligencija odnosi se na sposobnost jezičnog izražavanja u govoru i pismu, na retoriku, mnemotehniku, objašnjavanje i metajezik.

Logičko-matematička inteligencija sposobnost je uspješnog korištenja logičkog mišljenja, brojeva, uključuje osjetljivost na logičke obrasce, odnose, premise i sudove. Koristi se u postupcima kao što su kategorizacija, klasifikacija, zaključivanje, generaliziranje, računanje i testiranje hipoteza.

Prostorna inteligencija sposobnost je opažanja vizualno-prostornog svijeta, oblikovanja tih informacija, karakterizira ju osjetljivost na oblike, raspored, boje, likove. Uključuje sposobnost vizualizacije, grafičkog predstavljanja vidnih i prostornih ideja ili orijentacije u prostornoj matrici.

Tjelesno-kinestetička inteligencija odnosi se na korištenje vlastitog tijela u izražavanju ideja i osjećaja, motoričke sposobnosti ruku za izradu ili oblikovanje stvari. Karakterizira ju koordinacija, ravnoteža, fleksibilnost, brzina i druge tjelesne sposobnosti.

Glazbena inteligencija znači sposobnost opažanja, razlikovanja, prenošenja i izražavanja glazbenih oblika. Karakterizira ju osjetljivost na zvuk, tonove i ritam.

⁴Armstrong, T. (2006) Višestruke inteligencije u razredu. Zagreb: Educa, str. 13

Interpersonalna inteligencija omogućuje zapažanje i osjećanje osjećaja i raspoloženja drugih ljudi. Karakterizira ju uočavanje tuđih izraza lica, povezivanja pokreta s raspoloženjem osobe.

Intrapersonalna inteligencija sposobnost je promatranja samog sebe, prepoznavanja vlastitih misli i osjećaja, povezivanja uzroka i posljedica vlastitih stanja, svijest o unutarnjem svijetu, motivima, željama, sposobnost samodiscipline i samorazumijevanja.

Prirodoslovna inteligencija označava sposobnost prepoznavanja i klasificiranja različitih vrsta u našem okruženju, povezanost s prirodom, osjetljivost na prirodne pojave i promjene.

Sve su inteligencije prisutne kod svih ljudi, ali ne u istoj mjeri, svaka osoba ima „jedinstveni profil inteligencija“.⁵ One su neovisne jedna o drugoj, npr. tjelesno-kinestetička inteligencija može biti visoko izražena dok su verbalna i prostorna srednje izražene, a matematičko-logična nisko. Gardnerova teorija omogućuje da svakome pojedincu pristupamo individualno stoga je ovaj model najširu primjenu pronašao u obrazovnim sustavima. Važno je djeci ponuditi različite vrste aktivnosti, promatrati ih, pratiti, dati im slobodu, potvrđivati i dati poticaje u onom području u kojem su dobri i koji ih raduju.

3. 2. Međupredmetna tema Učiti kako učiti i Virtograd

Vrijednost znanja i učenja dobiva sve veću važnost te se donose programi učenja, cjeloživotnog učenja i poznavanja osobnog potencijala. Brzina i protok informacija, tehnologija i način života stvaraju nove poslove i profesije temeljene na učinkovitoj uporabi znanja. Intenzivne promjene sve veći naglasak stavljaju na učenje, procese učenja i stjecanje kompetencija koje će omogućiti uspješan profesionalni i osobni život. S obzirom na to, 2019. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je međupredmetnu temu Učiti kako učiti koja donosi niz specifičnih kompetencija koje omogućuju cjeloživotno učenje u različitim

⁵ Zgrabljic, I., Križanić, R., Koren M. Virtograd : priručnik za primjenu projekta "Virtograd u razrednoj nastavi" : program otkrivanja talenata i poticanja cjelovitog razvoja djece, Zagreb: Put do uspjeha, 2017., str. 60

okruženjima. Svrha međupredmetne teme Učiti kako učiti je „omogućiti učenicima da razviju znanja i vještine upravljanja svojim učenjem i primjene odgovarajućih strategija u različitim situacijama u formalnom, neformalnom i informalnom okruženju⁶“.

„Osnovni cilj međupredmetne teme Učiti kako učiti je u učeniku razviti aktivan pristup učenju i pozitivan stav prema učenju, te ga osposobiti za primjenu stečenog znanja i vještina u različitim situacijama i kontekstima.⁷“ To se može postići tako što se učenik koristi različitim strategijama učenja i upravljanja informacijama, postavlja ciljeve učenja, planira i odabire pristup učenju, prepoznaje svoje motive za učenje, razumije i regulira svoje emocije te stvara prikladno fizičko i socijalno okruženje.

Kurikulum međupredmetne teme organiziran je u četiri domene:

1. Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama,
2. upravljanje svojim učenjem,
3. upravljanje emocijama i motivacijom u učenju i
4. stvaranje okružja za učenje.

Sve četiri domene usko su povezane i koreliraju s teorijom višestrukih inteligencija Howarda Gardnera. On smatra da se inteligencija odnosi na sposobnost rješavanja problema i oblikovanja proizvoda u određenom kontekstualnom i prirodnom okružju.⁸ U kurikulumu međupredmetne teme navodi se knjižnica kao mjesto u kojem se može provoditi ova tema. U radu će biti prikazani primjeri provođenja međupredmetne teme Učiti kako učiti u knjižnici u sklopu nastave Hrvatskog jezika.

3. 2. 1. Prva domena – primjena strategije učenja i upravljanja informacijama

Primjene strategije učenja različite su od učenika do učenika, potrebno je prepoznati i pružiti učeniku različite izvore i pristupe informacijama i znanju kako bi mogao učinkovito upravljati

⁶ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_154.html

⁷Isto

⁸Armstrong, T. (2006). Višestruke inteligencije u razredu. Zagreb: Educa, str. 13

stečenim znanjem, u skladu s njegovim osobnim predispozicijama. Upravljanje informacijama utječe na kreativno i kritičko mišljenje učenika. Različite kognitivne strategije omogućuju razvoj tih oblika mišljenja i razvijanje učenikove svijesti o primjeni znanja i stvaralačkog rješavanja problema. Prema vrstama inteligencija može se vidjeti koje bi strategije učenja odgovarale učenicima.

Inteligencija	Nastavne aktivnost	Nastavni materijali	Nastavne strategije
Lingvistička	Predavanja, rasprave, igre riječi, pripovijedanje, skupno čitanje, vođenje dnevnika	Knjige, radio, pisaci strojevi, zbirke markica, zvučne knjige	Čitanje, pisanje, razgovor, slušanje
Logičko-matematička	Enigme, rješavanje problema, znanstveni eksperimenti, računanje, igre brojeva, kritičko mišljenje	Kalkulatori, matematička pomagala, znanstvena oprema, matematičke igre	Brojanje, kritičko mišljenje, smještanje u logički okvir
Prostorna	Vizualne prezentacije, umjetničke aktivnosti, igre inventivnosti, mapiranje mišljenja, metafore, vizualizacije	Grafikoni, mape, video, lego kocke, umjetnički pribor, optičke varke, slikovna knjižnica	Gledanje, crtanje, vizualiziranje, bojanje, mentalno mapiranje
Tjelesno-kinestetička	Praktično učenje, drama, ples, poučni sportovi, taktilne aktivnosti, vježbe opuštanja	Građevni pribor, glina, sportska oprema, različita pomagala, taktilni izvori učenja	Građenje, scensko izvođenje, opipavanje, stvarno doživljavanje, plesanje, pjevanje
Glazbena	Ritmičko učenje, „repanje“, poučne pjesme, brojalice	Radio, zbirke CD-a, glazbeni instrumenti	Pjevanje, „repanje“, slušanje
Interpersonalna	Suradničko učenje, učenik-mentor, uključivanje u zajednicu, društvena okupljanja, simulacije	Igre na ploči, oprema za zabave, rekviziti za igranje uloga	Poučavanje, surađivanje i odgovarajuća interakcija

Intrapersonalna	Individualizirana nastava, samostalno učenje, mogućnost izbora u učenju, izgradnja samopouzdanja	Materijali za samoprocjenu, materijali za projekte	Povezivanje teme s vlastitim životom, odabir na temelju toga, razmišljanje
Prirodoslovna	Proučavanje prirode, ekološka svijest, briga za životinje	Biljke, životinje, prirodoslovni pribor	Povezivanje sa živim svijetom i prirodnim pojavama

Prilog 1. Sažeti prikaz osam načina učenja⁹

3. 2. 2. Druga domena Upravljanje svojim učenjem

Odnosi se na učenikovu svjesnost o učenju, samovrednovanje i samoanalizu učenja. To su metakognitivne vještine kojima se učenik koristi za rješavanje novih, složenih zadataka. Ono uključuje njegovo poimanje sebe, procjenjuje učenje, uloženi napor, vrednuje način rješavanja zadataka. Metakognicija je pojam o tome kojim se kognitivnim strategijama treba služiti da bi se riješio neki problem. Sam se pojam nije do sad upotrebljavao stoga je još uvijek učiteljima i stručnim suradnicima nejasno na koji način ostvarivati metakogniciju. Nedostatak znanja o metakogniciji može prouzročiti da učitelji ne razmatraju pristup „vrednovanja kao učenje“ kao dio metakognitivnog znanja i vještina te da ovaj pristup koriste samo na razini uporabe određenih tehnika bez svijesti o tome da ovaj pristup omogućuje razvoj samoreguliranog pristupa učenja¹⁰. Učenici trebaju uočavati vlastiti napredak, pratiti, kontrolirati i usmjeravati proces učenja te vrednovati uspjeh. Prema Duran, „samoregulirano učenje samousmjeravajući je proces u kojem učenici svjesno planiraju i prate vlastite kognitivne, ponašajne i afektivne procese važne za uspješno obavljanje akademskih aktivnosti.“¹¹

⁹ Isto, str. 60

¹⁰ Isto, str. 189

¹¹ Duran, I. (2023) Volim ići u školu, a malo i ne: psihologija namijenjena učiteljima, budućim učiteljima stručnim suradnicima, roditeljima i svima zainteresiranima za djecu i odrastanje, Zagreb: Naklada Slap, str. 44

Preporuke u kurikulumu za ovu domenu su „poticati na izradu dnevnog, tjednog i mjesečnog plana učenja i praćenje ostvarenja plana, razmišljanje i razgovor o procesu učenja, koracima u učenju i rješavanju problema, poučavati metakognitivne strategije planiranja, praćenja, samoreguliranja i samovrednovanja učenja (kako, kada i zašto se njima koristiti), poticati praćenje svojeg učenja vođenjem dnevnika učenja i pomoću različitih alata koje nudi informacijsko-komunikacijska tehnologija“.

Prema modelu višestrukih inteligencija ove bi se preporuke izmijenile tako što bi se dalo više mogućnosti samovrednovanja pa bi se tako mogle ponuditi različite metode prikaza planiranja (tablice, grafikoni, mape; pisani tekst i sl.) Nekim bi učenicima samovrednovanje predstavljalo problem zbog manjka intrapersonalne inteligencije. Manjak intrapersonalne inteligencije otežava samorefleksiju i samovrednovanje. Uz to treba uzeti i u obzir djecu s različitim poteškoćama. Npr. dijete može imati visoku verbalnu, prostorno-vizualnu i glazbenu inteligenciju, a nisku intrapersonalnu i logičko-matematičku. Takvom će djetetu biti nemoguće napraviti procjenu naučenog, iako se dijete vrlo dobro izražava, može vizualizirati naučeni sadržaj, ali kada treba procijeniti koliko je naučio i kako to utječe na njegovo daljnje učenje, tada može doći do toga da učenik pomisli kako nije sposoban i takav mu zadatak predstavlja konfuziju. Njima bi se mogla ponuditi konkretna tablica nastavnih jedinica u kojoj bi mogli označiti što su naučili, koliko dobro su naučili i koliko su time zadovoljni.

3. 2. 3. Treća domena Upravljanje emocijama i motivacijom u učenju

Motivacija je početak svakog nastavnog sata, bitan je element u ostvarivanju zadanih ishoda sata. Postoje vanjska i unutarnja motivacija. Ponekad su potrebne obje, ponekad je bitna ona unutarnja. Kada bi se gledalo dugoročno, unutarnja motivacija ključ je uspjeha, ali nju nije uvijek moguće imati i potaknuti. Važna je i ona vanjska motivacija kojom se učenike potiče da daju više, da se uključe i ako nisu zainteresirani. Nedostatak unutarnje motivacije može značiti manjak interesa za određenu temu, područje, zadatak. K tome se može pristupiti na način da se učenika motivira odgovarajućom strategijom (crtanjem, istraživanjem, povezivanjem i sl.) Bitno je znati interesna područja i strategije kojima učenik prirodno naginje. Tada se može kompenzirati određeni zadatak slabijeg interesa sa strategijom koja će taj zadatak učiniti prihvatljivijim. Kada se učenik i motivira za rješavanje nekog zadatka, kada mu on i pristupi sa zanimanjem i riješi ga, to svakako treba pohvaliti i vrednovati, ali ne predstavljati taj zadatak kao područje na kojem učenik treba više raditi jer mu slabije ide. Treba osvijestiti da učeniku to nije interesno područje, nije njegova jaka strana i prihvatiti

njegov maksimum koji pokazuje u rješavanju istog. Emocija i motivacija u učenju bit će različite kod učenika što je pokazatelj različitih inteligencija kod učenika. Često se u našem obrazovnom sustavu želi više raditi na onome što učeniku slabije ide nego na onome što mu dobro ide tako da ide još bolje. Perspektiva se može promijeniti kada se uzmu u obzir različite vrste inteligencija i pristupi se učeniku individualno.

3. 2. 4. Četvrta domena Stvaranje okružja za učenje

Zdrava okolina ponekad može imati vrlo velik utjecaj na učenikovu motivaciju za učenjem. Učenici visoke interpersonalne inteligencije zasigurno će više stremiti pozitivnom okruženju u kojem će se moći razvijati i to će im pospješiti intrinzičnu motivaciju. Učenici izražene intrapersonalne inteligencije neće biti toliko pod utjecajem okoline, ali će im utjecati pristup prema njima. Okolina kao sredina na njega ne mora imati poseban utjecaj, posebno kada učenik imati razvijenu svijest o sebi. Ako je stručni suradnik poticajan, zna prepoznati učenikove interese i vještine, tada će znati i usmjeriti dijete prema onim mogućnostima koja bi bila dobra za njega. Rastom pozitivnih emocija i dijete prirodno osjeća da se može razvijati. Važno je primijetiti svako dijete, dati mu do znanja da je primijećeno, prihvaćeno i da ga se potiče u onome što voli raditi. Djeca su sama sklona uspoređivanju jednih s drugima, a tome su skloni i učitelji i stručni suradnici. Poticajno okruženje uključuje učenika kao pojedinca, neovisno o okolini u kojoj se nalazi (razred odlikaša, razred sportaša, razred prosječnih učenika), mogućnost biranja aktivnosti i pozitivnu povratnu informaciju. Za cjeloviti razvoj i sigurno okruženje bitna je dobra suradnja između učitelja i roditelja tako da se dijete prati i kući i u školi.

3. 3. VIRTOGRAD KAO IZVANNASTAVNA AKTIVNOST

Virtograd kao koncept ima svoj program i metode rada koji se primjenjuje od prvog do četvrtog razreda¹². Temelj od kojeg Virtograd polazi su vrline i njihova izgradnja. Vrline su predstavljene kao snage svakog pojedinca te se radom na vrlinama stječu dobre navike koje će

¹² Rad prema Virtogradu zahtijeva edukacije i pridržavanje metoda i načina rada Virtograda koji je kao koncept zaštićen autorskim pravima.

biti temelj za otkrivanje i razvijanje talenata. Razvijanjem talenata dolazi se do uspjeha i radosti jer se učenik koristi potencijalom koji je u njemu, poznaje svoje snage i slabosti, a naglasak stavlja na snage jer su one resursi s kojima radi i ugrađuje sebe na radnom mjestu, obitelji i društvu. U Virtogradu se učenike potiče da budu zainteresirani i motivirani razvijati vrline i zato je važan „proces“ koji djeca prolaze u aktivnostima, a manji je naglasak na uspješnom izvršenju ponašanja. Čovjek može imati svijest o svom potencijalu, osobnosti i talentima, ali bez vrlina teško je razvijati talente. U Finskoj u obrazovanju popularan je pristup temeljen na psihologiji vrlina, na onome što mogu i na jakim stranama¹³. Time se osnažuje slika djeteta o samome sebi. Psihologija vrlina daje pozitivnu sliku o sebi, naglašava djetetove jake strane i učenici mogu prepoznati u čemu su dobri.

Za postizanje unutarnje motivacije za izgradnju dobrih navika koje će s vremenom prerastati u vrline koriste se priče, dramatizacije i gradnja virtokućica. Nude se različite aktivnosti kako bi učenik otkrio ono u čemu uživa i što mu ide s lakoćom. Sigurno i poticajno okruženje vrlo je važno kako bi se učenik mogao izraziti, isprobavati aktivnosti i da ima podršku u onome što voli.

U prvom razredu ciljevi Virtograda su upoznati učenike sa svijetom Virtograda, osvijestiti da postoje navike, da je važno razvijati ih, osvijestiti da postoje izbori i da oni imaju svoje dobre i loše posljedice za nas i one oko nas te usvojiti trening ulaganja truda kako bi se nešto postiglo, odnosno izgradnja vrlina.

Virtograd započinje pričom „Dobrodošli u Virtograd“ kojom se učenici upoznaju s Vrtićima i Manićima, likovima koji su nositelji vrlina i mana i dio su svake priče u Virtogradu. Čitanje priča i njihova dramatizacija, aktivnosti su kojima djeca na teorijskoj i praktičnoj razini upoznaju vrline. Izgradnjom virtokućica učenici na praktičnoj razini treniraju dobre navike. Virtokućica simbolizira nas same, a izgradnja virtokućice skupljanjem ciglica simbolizira trening dobrih navika. Što je gradnja kućica uspješnija, to je otpornija na napade Manića. Manići predstavljaju loše navike, osobine i obrasce ponašanja kao što su svađanje, napadanje, ružne riječi, odugovlačenje s obvezama, nespripremanje, neposluš i slično. Važno je učenicima naglasiti da virtokućice ne uspoređuju s drugima, da ne mjere svoje vrline u odnosu na druge učenike u razredu te da prema sebi budu iskreni kada procjenjuju koliko su ustrajni u

¹³ Lonka, K. (2020) Fenomenalno učenje iz Finske. Zagreb: Ljevak, str. 79

izgradnji vrlina. Na taj način učenicima se pokazuje da im drugi ne budu mjerilo vrednovanja nego da sami sebe procjenjuju iz dana u dan. Na taj način se postižu strpljivost i ustrajnost.

Priče „Karte za zoološki vrt“, „Brušeni dijamant“ i lutkarska predstava „Korak po korak, dan po dan“ polazište su za aktivnosti o vrlinama. Svaka priča obrađuje po jednu vrlinu, urednost, upornost i marljivost. Nakon pročitane priče slijedi dramatizacija i aktivnosti prema teoriji višestrukih inteligencija. Svaki učenik ima slobodu odabira aktivnosti.

VRSTA INTELIGENCIJE	AKTIVNOSTI NAKON ČITANJA
Lingvistička inteligencija	Prepričavanje priče ili njezinih dijelova, opisivanje likova ili mjesta radnje, uspoređivanje likova, jezične igre.
Logičko-matematička inteligencija	Rješavanje matematičkih problema na osnovu matematičkih priča, izrada virtokućice pomoću geometrijskih tijela, raspoređivanje virtkućica na parne i neparne brojeve u virtoulici.
Prostorna inteligencija	Crtanje tlocrta ili labirinta Virtograda, izrada 3D Virtokućice, crtanje Virtograda.
Tjelesno-kinestetička inteligencija	Igra loptom Vrtića i Manića, igre pokreta (ustati/sjesti ako je tvrdnja točna, na ime Vrtića/Manića čučnuti/skočiti), plesanje uz himnu Virtograda.
Glazbena inteligencija	Osmisliti plesne pokrete uz pjesme Virtograda, osmisliti pjesmicu uz pojedinog Vrtića/Manića, povezati glazbene instrumente uz Vrtiće/Maniće.
Interpersonalna inteligencija	Opisati osjećaje kada se slušaju Vrtići i Manići, povezati osjećaje s pojedinim situacijama, savjetovati Vrtiće za pobjedu nad Manićima.
Intrapersonalna inteligencija	Povezivati dijelove tijela s osjećajima, facijalnom ekspresijom prikazivati emocije, prikazati vlastite emocije vezano za priču, povezati svoje emocije sa situacijama iz života.
Prirodoslovna inteligencija	Osmisliti eko poruke iz Virtograda, prikazati koje bi biljke i životinje bile u Virtogradu, povezati životinje s

	Virtićima i Manićima na temelju asocijacija ili onoga što o životinjama znaju.

U drugom razredu nastavlja se s izgradnjom vrlina, upoznaje se s višestrukim inteligencijama kao podlogom za otkrivanje talenata te se otkrivaju interesi i aktivnosti. Izgradnja vrlina nastavlja se izgradnjom virtokućica. Upoznavanje s višestrukim inteligencijama odvija se kroz radionice u kojima se slikovito prikazuju različiti talenti. Talenti su pojednostavljeni učenicima i objašnjeni na njima razumljiv način.

Talenti	Aktivnosti
Talent za riječi	Voli komunicirati, čitati, pisati, učiti nove riječi, zagonetke i šale.
Talent za logiku i matematiku	Voli koristiti brojeve i simbole, uživa u rješavanju problema i istraživanju, puno ispituje, voli doći do novih zaključaka, lako razumije nove ideje.
Talent za slike i prostor	Dobro se snalazi u prostoru, voli crtati i slikati, pridaje pažnji izgledu, bojama, oblicima, lako vizualizira slike u glavi
Talent za tijelo i pokret	Voli sport, voli se kretati, raditi rukama, izrađivati rukama, voli se gibati, skakati, plesati
Talent za ritam i glazbu	Voli različite zvukove i ritmove, voli pjevati i/ili svirati, voli slušati glazbu, stvarati ju.
Talent za razumijevanje drugih	Voli upoznavati nove ljude, lako sklapa nova prijateljstva, voli biti dio grupe, bitno je što drugi misle
Talent za razumijevanje sebe	Voli razmišljati o svojim interesima, osjećajima, postavlja si ciljeve, uživa u samoći

Talent za prirodu	Voli biljke i životinje, važno je boraviti u prirodi i brinuti o njoj

Učenici upoznavanjem s talentima na ovaj način i razgovorom o njima ruše svoje predrasude da su talentirani samo oni koja jako lijepo sviraju, pjevaju ili su uspješni u nekom sportu. Približava im se tema talenata tako da shvaćaju da svatko od njih ima talent, a tijekom života te talente trebaju upoznavati, razvijati i usavršavati. Talent je objašnjen kao spoj onoga što učenik voli raditi s onim što mu dobro ide. Upoznavanje s talentima nastavlja se kroz upoznavanje s različitim zanimanjima. Uz tu se aktivnost mogu uklopiti knjige/slikovnice o zanimanjima. Nakon pročitane knjige, učenici mogu napraviti dramatizaciju pročitano. U svakoj toj aktivnosti i spoznaji, učenik pronalazi sebe i radosno otkriva što se sve u njemu krije. Učenici tijekom 2. razreda mogu za pojedine tjedne raditi samorefleksiju pa vidjeti koje su talente najviše koristili, koja im je nastavna jedinica tog tjedna bila najzanimljivija, što im se posebno svidjelo u lektiri i koje su talente koristili likovi u knjizi. Njihovi odlasci u knjižnicu mogu pokazati koje talente imaju, kakve knjige traže, kojim se temama vode, kako im se pojedina knjiga svidjela i u prepričavanju sadržaja knjige knjižničar može vidjeti na što je učenik usmjeren. Talenti su usko povezani s područjima interesa. Neki učenici neće voljeti čitati knjige, ali će ih knjigama privući tema, naslovnica ili likovi. Učenicima se može ponuditi da na kraju svake pročitane knjige izdvoje što im se svidjelo. Oni će u počecima teže izražavati što im se svidjelo, no s vremenom će, kako budu čitali više knjige, uvidjeti velike razlike u doživljaju knjige. Lektinom im se može omogućiti da ju prikažu na različite načine (tekstom, izradom predmeta od glinamola, tijesta, pjesmom, glumom) i tako otkrivaju svoje talente i talente drugih. Uvijek je bitno naglasiti da učenici ne kopiraju jedni druge nego da idu za onim što se njima samima sviđa. Učenici će tako uvidjeti međusobne razlike, a zajedničkim radom shvatit će kako su te razlike dobre i korisne za izvršavanje zadataka.

Upoznaje ih se s pojavom stanja „flow” koje se događa kada je učenik u području svojih talenata i interesa. Oni mogu svaki put kad osjete „flow“ to označiti na nekom za to određenom mjestu i mogu se time voditi pri izboru aktivnosti. U to se može uključiti i roditelje koji će dati učeniku povratnu informaciju o tom stanju ili učenik može roditelju objasniti kada je on u tom stanju i kako se osjeća. Na taj će način i roditelji bolje upoznati svoje dijete i imati više razumijevanja za njegovo ponašanje i odluke.

U trećem razredu radi se projekt Čiji je crtež najljepši kojim se učenike projektom pristupom upoznaje s radom u timovima. Cilj projekta je da učenici u konkretnoj ulozi koju odaberu osvijeste koje talente koriste i koja im uloga leži. Tada se susreću s pojmom grit, njegovoj važnosti u razvoju talenata i ostvarenju ciljeva. Grit označava spoj strasti i upornosti, pomaže u svladavanju prepreka i izazova kako bi se došlo do postignuća. Nastavljaju s gradnjom virtokućica i izborom aktivnosti. Čiji je crtež najljepši je predstava po ulogama, a uloge su formirane u timove: tim za rekvizite, scenografiju, glazbu, izradu plakata, tim fotografa i snimatelja, tim novinara i informatički tim. U nekoliko radionica učenici se upoznaju s ulogama i talentima za svaku ulogu. Nakon provedenih radionica svaki učenik odabire tri uloge u kojima želi biti. Na taj način učenik može probati različite uloge u različitim timovima. Lakše će prepoznati u koja dva tima bi najviše doprinijeli radom. Na radionici se upoznaju sa zadacima pojedinog tima kako bi dobili širu sliku o očekivanim zadacima. Neki će im zadaci biti zanimljivi, a u nekima će osjetiti napor i dosadu. Tako se mogu i prepoznati talenti, u području njihova interesa krije se ono u čemu uživaju. Kroz radionice i timski rad učenici se uče zajedničkoj suradnji, međusobnoj komunikaciji i izgrađuju se u osobe koje mogu djelovati s različitim ljudima. Za svaki tim postoji voditelj koji njime upravlja i koordinira. Zadatak tima je da odrede zadatke koje trebaju napraviti, rasporede zadatke između sebe i odrede rok za njihovo obavljanje. Ono što je važno je da knjižničar osluškuje atmosferu rada, prilagođava aktivnosti i sate učenicima i svojim mogućnostima. Kada timovi naprave svoje zadatke, tada se svi timovi povezuju u zajedničku aktivnost, a to je usklađivanje svih aktivnosti. Učenici na sljedećim satima isprobavaju predstavu, planiraju promociju predstave i prodaju karata. Na ovaj način učenike se potiče i na poduzetništvo, razvoj samopouzdanja i samopoštovanja. Knjižničar ne upravlja cijelim tim procesom nego ga samo nadzire, koordinira i prilagođava. Predstava može biti izvedena u školskoj knjižnici za kraj nastavne godine. Time se i knjižnica stavlja u jednu drugačiju ulogu od one tradicionalne, dobiva vidljivost i postaje prepoznatljiva i privlačna učenicima.

Osim predstavom, knjižničar može i na drugi način i drugim projektom ostvarivati postavljene ciljeve koje ova predstava ima, a to su:

- upoznavanje uloga i rad u ulogama
- povezivanje uloga s talentima
- rad u timu i međusobna suradnja

- odgovorno i zadovoljno sudjelovanje u projektu
- izgradnja samopouzdanja, samopoštovanja, poštivanje i uvažavanje različitosti

To je moguće provesti u obilježavanju posebnih prigoda kao što su Noć knjige, Mjesec hrvatske knjige i Mjesec hrvatskog jezika. Koncept rada je isti, učenici popisuju koje su uloge potrebne, uloge povezuju s talentima te se formiraju u timove i određuju zadatke svakog tima.

U projekt je dobro uključiti i roditelje i održati im radionice. Ciljevi radionice s roditeljima je da shvate kako je svako dijete posebno i vrijedno i upoznaju program Virtograd. Cilj je upoznati roditelje s osobnim potencijalom čovjeka i kako program Virtograd u tome pomaže u otkrivanju potencijala kod djece. Upoznaju se sa sastavnicama koje čine put ostvarenja djetetovog potencijala. Edukacijom roditelji dobivaju nova znanja i uvide po pitanju odgoja.

U četvrtom razredu radi se integracija svega što su do tada radili, vrline, talente, omiljene interese i aktivnosti i rad na projektima i u timovima. Cilj je podsjetiti učenike na projektni pristup, postaviti novi projekt s novim ulogama i postaviti strategiju kako bi se došlo do grita.

3. 4. VIRTOGRAD METODOLOGIJA U RADU ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA

Virtograd kao koncept moguće je provoditi u obradi svih nastavnih jedinica. On na prvo mjesto stavlja učenika i njemu prilagođava aktivnosti. U nastavku rada prikazat će se primjeri obrade lektire uz pomoć višestrukih inteligencija. Iskustvo je pokazalo veliku motivaciju i zainteresiranost učenika u ovakvom načinu rada. Lektire ne moraju sadržajem biti posebno zanimljive, ali obrada lektire na satu pokazuje lektiru na jedan drugi način i učenici dobivaju motivaciju za čitanjem. Učenicima treba ponuditi tekst s namjerom da doznamo kako su ga shvatili i protumačili. Svatko će tekst doživjeti na svoj način, ovisno o osobnom iskustvu. Stoga je važno ne propitivati učenikovo pamćenje teksta nego mu dati mogućnost da sam propita tekst, da sam traži ono što želi naći i da mu knjižničar bude osoba s kojom će o tome moći razgovarati. Njihovoj zainteresiranosti za čitanje uvelike utječe mogućnost samostalnog

odabira aktivnosti na satu. Mlad čitatelj kojeg smo potaknuli na čitanje, razvit će i učvrstiti stav da čitanje ima osobnu vrijednost za njega zato što mu predstavlja zadovoljstvo¹⁴.

U suradnji s učiteljicom 2021. proveden je mali projekt poticanja učenika i roditelja u trećem razredu. Aktivnost čitanja bila je zajednička aktivnost kao oblik druženja i povezivanja učenika i roditelja, a čitali su Regoča Ivane Brlić Mažuranić. Priprema za ovakvu aktivnost uključivala je roditeljski sastanak na kojem se roditelje upoznalo s Virtogradom i teorijom višestrukih inteligencija. Na roditeljskom sastanku roditelji su dobili uputu da lektiru čitaju zajedno s djetetom i da to bude u ugodnoj obiteljskoj atmosferi. Time smo htjeli stvoriti pozitivan odnos prema lektiri i čitanju, povezati učenike s roditeljima i kroz zadatke im omogućiti suradnju i upoznavanje međusobne različitosti. Zadaci su bili kreirani prema vrstama inteligencija. Rok za čitanje i izvršenje zadatka bio je mjesec dana. Nakon toga su učenici predstavili svoje radove učiteljici i knjižničarki i dobili anketu kojom smo ispitali njihovo zadovoljstvo sudjelovanjem.

Primjeri zadataka s obzirom na vrste inteligencija:

Vrsta inteligencije	Zadatak
Lingvistička inteligencija	Osmisliti igrokaz zajedno s roditeljima. Igrokaz može i ne mora slijediti tijek događaja iz bajke. Likovi u igrokazu trebaju biti Regoč, Kosjenka i Ljiljo.
Logičko-matematička inteligencija	1. Koliko je godina Regoč živio u Legenu? Koliko je zidina izbrojao? 2. Regoč je otišao iz Legena 1657. godine. Nije ga bilo 73 godine. Koje se godine vratio? 3. Pokušati nacrtati Legen grad koristeći se samo geometrijskim likovima. Roditelj treba osmisliti još dva zadatka i sve riješeno provjeriti. Učenik treba osmisliti dva zadatka za roditelja.
Vizualno-prostorna inteligencija	Zadatak rade učenik i roditelj zajedno. Nacrtati jedan od sljedećih zadataka: 1. dva sela razdvojena rijekom 2.

¹⁴ Peti-Stantić, A. (2019) Čitanjem do (spo)razumijevanja: Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. Zagreb: Ljevak, str. 183

	Legen grad. Likovnu tehniku i papir odabrati po želji.
Tjelesno-kinestetička inteligencija	Učenik i roditelj zajedno pantomimom trebaju prikazati: 1. izgled Regoča i njegovo ponašanje dok je zaustavljao poplavu 2. Kosjenku dok spašava čobane 3. Regoča kad je vidio starca i staricu. Osmisliti Kosjenkin ples u trajanju od jedne minute na melodiju koju učenik želi.
Prirodoslovna inteligencija	Zajedno s roditeljima pročitati tekstove o poplavama na stranici https://edutorij.e-skole.hr/share/proxy/alfresco-noauth/edutorij/api/proxy-guest/af0509d5-844b-4eea-bf1f-aede697f1e0a/poplave.html . Zajedno riješiti zadatke koji se nalaze uz tekst.
Interpersonalna inteligencija	Zajedno s roditeljima razmisliti o osobinama i fizičkim karakteristikama Kosjenke i Regoča. a) Koje su dvije glavne osobine Kosjenke i Regoča? b) Kojim postupcima Kosjenka i Regoč utječu na tjelesnu radnju? c) Promisliti kako su se mijenjali Regočevi osjećaji tijekom priče. Navesti osjećaj uz svaki dio radnje: a) u Legen gradu b) za vrijeme druženja s Kosjenkom c) nakon poplave Što savjetovati Regoču, a što djeci koja su ostala živjeti nakon poplave?
Intrapersonalna inteligencija	Promisliti i odgovoriti na sljedeća pitanja punim rečenicama. Roditelj i učenik zasebno odgovaraju, a potom razgovaraju o svojim odgovorima. 1. O čemu si razmišljao/la dok si čitao/a bajku? 2. Koji su osjećaji vladali tijekom čitanja? Zapiši svaki osjećaj koji se pojavio i kojom bi ga bojom obojao/la? 3. Postavi se u ulogu Kosjenke. Što bi ti napravio/la? 4. Postavi se u ulogu Regoča. Što bi ti napravio/la?

Glazbena inteligencija	Osmisliti pjesmu (tekst i/ili melodiju) kojom će se prikazati bajka ili lik iz bajke.

Svi su učenici i roditelji uspješno napravili zadatke. Anketa je pokazala da su u zadacima i čitanju uživali i učenici i roditelji. Roditelji su uvidjeli razlike u razmišljanju, interesima i aktivnostima u odnosu na djecu. Djeca su izrazila želju da se ovakvi projekti opet provedu. Posebno im se sviđjelo vrijeme provedeno s obitelji i to što su mogli birati zadatak koji će raditi.

3. 4. 1. Virtograd metodologija školskog knjižničara u nastavi Hrvatskog jezika

U nastavku rada prikazat će se strategije rada za nastavne jedinice iz Hrvatskog jezika vezane za školsku knjižnicu u razrednoj nastavi. U svakom razredu prema kurikulumu Hrvatskog jezika, školska knjižnica uključena je u nastavu Hrvatskog jezika te se provodi u suradnji sa školskim knjižničarem.

U prvom razredu je upoznavanje učenika sa školskom knjižnicom, pravilima posudbe i ponašanja u knjižnici. Učenici se možda tada po prvi put susreću s knjižnicom i velikim brojem knjiga. Taj sat učenike je potrebno posebno zainteresirati za dolaske u knjižnicu, nastava treba biti u ugodnom i toplom ozračju, a njihov susret s knjigom obogatiti aktivnostima koje će biti zabavne i zanimljive. Virtogradska metodologija nudi različite vrste aktivnosti kao što se moglo vidjeti u radu. Motivacijska aktivnost učenika može biti šetnja po knjižnici i proučavanje njezinog sadržaja što učenicima daje osjećaj samostalnosti i povjerenja. Kada učenici prouče što sve knjižnica posjeduje, tada mogu to zajednički imenovati i označiti brojevima u knjižnici što im omogućuje daljnje snalaženje pri idućim dolascima u knjižnicu (npr. knjige 1, audio-vizualna građa 2, društvene igre 3, računala 4). Nakon označavanja brojevima, učenicima se nude slikovnice različitih tematika koje bi mogle biti njima zanimljive (priče o životinjama, bajke, priče o djeci). Svaki učenik odabire po jednu slikovnicu. Učenicima se objašnjava što je knjižnica i da se knjige u knjižnici posuđuju i vraćaju. Kako bi se učenicima objasnila pravila ponašanja i posudbe, može se dramski prikazati način posudbe na slikovnicama koje su odabrali. Nakon što se učenicima zaduže knjige, slikovno im se prikazuju pravila ponašanja u knjižnici i odnos prema knjizi. Kako bi učenici ponovili pravila ponašanja na kraju sata, nudi im se nekoliko način evaluacija:

napisati kratku pjesmu, napraviti vizualni plakat, napisati pravila na plakatu, može im se pročitati kratka pjesma o knjižnici koja bi bila lako pamtljiva. Na taj način se učenicima različitim strategijama približava i objašnjava knjižnica tako da svaki učenik može zapamtiti na njemu najlakši način (tekstom, slikom i riječju).

U drugom razredu učenici se susreću s pojmom časopisa, ishodi su da samostalno čitaju kraće tekstove i prepričavaju ih. Sat se može organizirati tako da učenici iz različitih primjeraka poučno-zabavnih časopisa za djecu traže teme koje ih osobno zanimaju (glazba, priroda, matematika, povijest, likovni). Osim što se svim učenicima može dati zadatak pregledavanja časopisa, može im se dati mogućnost da iz ponuđenog časopisa pronađu jednu temu koja ih zanima. Na taj način se postiže unutarnja motivacija za zadatkom jer ako djeca nisu istraživački tipovi, pomoću područja interesa postiže se želja za sudjelovanjem u zadatku. Za učenike izražene logičko-matematičke inteligencije može se zadati da rangiraju, vrednuju ili logički povezuju sadržaje časopisa prema određenim kriterijima (godištu, zanimljivosti ili lakoći snalaženja). Na taj način će oni sebi složiti časopise onako kako njima odgovara, upoznat će se s časopisima i njihovim sadržajem. Nakon istraživanja časopisa poneki će učenici pokazati veliku želju da podijele ono što su pronašli (interpersonalna inteligencija) pa se učenicima može dati mogućnost prezentiranja, prepričavanja pronađenih izvora (verbalna inteligencija). Učenici koji nemaju potrebu za verbalnim dijeljenjem informacija, mogu naučeno prenijeti na plakat riječima ili crtežom.

Velike su mogućnosti po pitanju ponude aktivnosti. Knjižničaru nije uvijek lako imati individualan pristup niti ima tu mogućnost da svaku nastavnu jedinicu organizira na takav način. Bitno je da je učenik u središtu obrazovnog procesa, a ne sadržaj koji se podučava.

U trećem razredu učenici se upoznaju s enciklopedijama. Na tom satu učenici imaju mogućnosti saznati nove informacije iz novog izvora i naučiti da je važno koristiti se provjerenim izvorima informacija. Učenici se na početku upoznaju s enciklopedijama i dramski se prikazuje da se enciklopedije koriste samo za rad u knjižnici i da njihova posudba izvan knjižnice nije moguća. Sat se može koncipirati tako da bude heuristički razgovor s enciklopedijom u ruci uz vodstvo knjižničara. Knjižničar može postavljati pitanja, a učenici odgovarati na njih tako da potraže zadatak u enciklopediji koju imaju (godina izdanja, broj ljudi koji sudjeluje u pisanju enciklopedije, teme o kojima se piše, raspored tema i sl.). Za evaluaciju učenici mogu rješavati križaljku, jezičnu premetaljku; izbrojati teme koje su

obrađene; napisati pjesmu ili tekst o znanju, scenski prikazati neku situaciju, kao npr. kako Vrtići i Manići koriste enciklopedije.

Jedan od ishoda u 3. razredu je i „sudjelovanje u radionicama za poticanje čitanja u školskoj knjižnici.¹⁵“ Takvi sati mogu biti vrlo kreativni i zabavni učenicima te ih usmjeriti u aktivnosti koje im odgovaraju. Poticanje čitanja također u središte stavlja čitatelja, odnosno učenika i omogućuje mu upoznavanje svijeta oko sebe i u sebi.

Primjer poticanja čitanja proveden je u OŠ Stari Mikanovci u suradnji s učiteljem četvrtog razreda u sklopu obilježavanja Svjetskog dana čitanja bajki. Na početku sata provedena je motivacijska aktivnost kao priprema za slušanje bajke Janko i čarobni grah H. C. Andersena:

„Ova priča želi da je se čuje, vidi, dira i kuša.

Istegnite svoje ruke...visoko, visoko

Stavite ruke na ramen, zbacite s njih sve što vas muči

Stavite sada ruke na uši, pripremite ih na sve lijepe riječi što ćete čuti

Stavite ruke na oči, pripremite ih na sve lijepe slike koje ćete vidjeti

Stavite ruke na usta i uživajte u tišini

Stavite ruke na koljena, pokraj sebe,

opustite se i poslušajte priču.“¹⁶

Učenici su sjedeći u polukrugu pažljivo slušali priču. Nakon čitanja uslijedio je kratki razgovor o pročitanoj kako bi se provjerio njihov doživljaj i zapamćenost teksta. Središnji dio sata bile su aktivnosti podijeljene u centre, a svaki je učenik birao u kojem centru želi biti. Centar za istraživanje priče trebao je prepričati priču fabularnom stazom, priču podijeliti na nekoliko poglavlja i svako poglavlje nacrtati. Te su aktivnosti birali učenici lingvističke, prostorno-vizualne i logičko-matematičke inteligencije. Poglavlja koja su nacrtala, kronološki su poredala na papir i prepričala na kraju sata. Centar za istraživanje likova radio je karakterizaciju glavnih i sporednih likova tako da su nacrtali likove i napisali njihove osobine. Taj zadatak radili su učenici izražene lingvističke i interpersonalne inteligencije. Centar za istraživanje bajke radio je analizu bajke prema elementima bajke, dijelili su stvarne i nestvarne elemente u bajci prema događajima i predmetima. Taj su zadatak birali učenici

¹⁵Kurikulum za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne i gimnazije u Republici Hrvatskoj

¹⁶Gabelica, M., Težak, D. (2017) Kreativni pristup lektiri. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, str. 246

izražene logičko-matematičke inteligencije. Centar gradnje dobio je zadatak napraviti što veću kulu od A4 papira tako da se mogu koristiti škarama i ljepljivom trakom. Zadatak su odabrali učenici izražene tjelesno-kinestetičke inteligencije. Centar za prirodu bio je podijeljen u dva dijela, prvi dio bio je za učenike koji su htjeli saditi grah, a drugi dio za učenike koji su htjeli glazbeno prikazati bajku. Mogli su napisati pjesmu o čarobnom grahu, snimiti recitaciju ili skladati melodiju o bajci. Taj centar je za učenike izražene glazbene i prirodoslovne inteligencije.

U četvrtom razredu učenici poznaju knjige, časopise i enciklopedije te se još upoznaju s atlasima. Učenike se može podsjetiti na već naučene izvore informacija i predstaviti im atlase. Za glavni dio sata učenike se raspoređuje u grupe, ali oni biraju kojoj grupi i/ili grupama žele pripadati. Objašnjava im se da svi oni rade u „Istraživačkom centru“ u kojem trebaju istražiti, pripremiti i predstaviti informacije koje su pronašli o nekoj temi koju knjižničar odredi. Preporuča se da to bude vezano za gradivo koje djeca uče iz drugih predmeta kao npr. Hrvatska iz nastavnog predmeta Priroda i društvo, religije svijeta iz Vjeronauka i sl. Centar ima nekoliko grupa i važno je da svaka grupa napravi svoj zadatak jer ovise jedni o drugima. Jedna grupa pronalazi tekstove i slike na određenu temu. Neki se služe računalima, neki časopisima, neki enciklopedijama, a neki atlasima. Druga grupa prepisuje na plakat najvažnije pronađene informacije koje im je prva grupa prosljedila, tekstovi trebaju biti čitki i vidljivi na plakatu. Treća grupa raspoređuje pronađene informacije na plakat, kombiniraju zapisani tekst sa slikama. Četvrta grupa dodatno pregledava je li sve pravopisno i gramatički točno. Zadnja grupa predstavlja napravljeni plakat učenicima. Svi učenici mogu vidjeti krajnji rezultat svog rada. Na kraju može biti i kviz u kojem će se provjeriti što su učenici zapamtili i koji su im se zadaci svidjeli. Time će i oni osvijestiti zadatke koje su radili, što im je bilo lako, a što zahtjevno. Na taj način učenici se samovrednuju, ne samo kroz naučeno gradivo nego vrednuju svoje zadovoljstvo aktivnostima na kojima su sudjelovali.

U obradi nastavnih jedinica na ovaj način, uklopljena je međupredmetna tema Učiti kako učiti jer učenici odabiru strategije rješavanje zadataka. Uz to, imaju mogućnost samovrednovanja i praćenja vlastitog rada. Osim usmjerenosti na uspješnost obavljenog zadatka, učenici samovrednuju osobno sudjelovanje u radu na način da prepoznavaju koje aktivnosti im idu, u čemu uživaju i način na koji povezuju gradivo i na što su usmjereni. Knjižničar koji daje slobodu, poticaje i pozitivno okruženje može usmjeravati učenika u njegovom radu, potvrđivati njegove rezultate i način rada. Dugoročno gledano, učenici koji budu usmjeravani u aktivnosti koje vole, moći će se bolje nositi s izazovima u učenju. Osobno

poznavanje svog potencijala usmjerit će ga na odabir srednje škole u skladu s njegovim interesima. Cilj odgoja i obrazovanja je usmjeravati učenike, pružiti im znanje i izgraditi ih u kvalitetne osobe. To nužno ne znači da će svi biti uspješni, ambiciozni i odlični nego će biti ono što mogu biti i bit će usmjereni na svoje snage, a ne slabosti.

4. ZAKLJUČAK

U radu su prikazani načini primjene Virtograda u radu školske knjižnice. Koncept Virtograda zahtijeva određena znanja i vještine kako bi ga stručni suradnik mogao provoditi. On obuhvaća CliftonStrengths, teoriju višestrukih inteligencija, temperamente, aktivnosti, uloge interese i motivatore. U središte stavlja učenika kao individuu koja ima potencijal koji treba u školi i kod kuće otkrivati i razvijati. Na odgojno-obrazovnim djelatnicima leži velika odgovornost. Škola nudi učenje velikih područja znanja i stjecanje vještina, ali treba učenike i usmjeravati kako bi se razvilo u odgovornu, zrelu osobu koja će jednoga dana biti zadovoljna na svojem poslu i društvu. Međupredmetne teme nude odgojno-obrazovna očekivanja, a Virtograd nudi način postizanja tih očekivanja. Školski knjižničar ima velike mogućnosti rada i veliki utjecaj u radu škole i na učenike. On svojim pristupom i primjenom Virtograda omogućuje učenicima upoznavanje i razvijanje sebe, poticanje čitanja i čitalačke pismenosti, ostvaruje međupredmetne teme i sudjeluje u nastavi Hrvatskog jezika. Virtograd kao alat omogućuje široku primjenu, a polazi od vrlina koje su glavne snage u razvoju čovjeka. Vrline su temelj za razvijanje talenata, a do njihovog otkrivanja dolazi se učenjem kroz igru. Koncept Virtograd primjenjiv je u sklopu nastave, izvannastavne aktivnosti, a teorija višestrukih inteligencija, kao jedna od temeljnih teorija Virtograda, nudi dodatne aktivnosti za učenike te potvrđuje učenikove interese i aktivnosti na putu otkrivanja svoje autentičnosti.

5. LITERATURA

1. Armstrong, T. (2006) Višestruke inteligencije u razredu. Zagreb: Educa
2. Dotson, K. B., Jones, J. L. (2011) Librarians and leadership: The change we seek. *School Libraries Worldwide*, 12 (2), str. 78-85
3. Duran, I. (2023) Volim ići u školu, a malo i ne: psihologija namijenja učiteljima, budućim učiteljima stručnim suradnicima, roditeljima i svima zainteresiranima za djecu i odrastanje, Zagreb: Naklada Slap
4. Gabelica, M., Težak, D. (2017) Kreativni pristup lektiri. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
5. Lonka, K. (2020) Fenomenalno učenje iz Finske. Zagreb: Ljevak
6. Odasso, P. (2007) The Social Inclusion Function of the School Library, *School Libraries Worldwide*, Vol. 13 (2), str. 18-31
7. Peti-Stantić, A. (2019) Čitanjem do (spo)razumijevanja: Od čitalačke pismenosti do čitateljske sposobnosti. Zagreb: Ljevak
8. Zgrabljčić, I., Križanić, R., Koren M. (2017) Priručnik za primjenu projekta „Virtograd“ u razrednoj nastavi. Zagreb: Put do uspjeha
9. Zgrabljčić, I., Križanić, R., Koren M. Virtograd : priručnik za primjenu projekta "Virtograd u razrednoj nastavi" : program otkrivanja talenata i poticanja cjelovitog razvoja djece, Zagreb: Put do uspjeha, 2017.

MREŽNI IZVORI

Odluka o donošenju kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html

Odluka o donošenju kurikulumu za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_154.html